

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา ถึงแม้ประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ จะมีลักษณะหลายด้านที่แตกต่างกัน เช่น ขนาดของประเทศ ทรัพยากร จำนวนประชากร เชื้อชาติ และศาสนา ฯลฯ แต่ก็มีลักษณะบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน เช่น เป็นประเทศที่ยากจน รายได้ต่ำ มีอัตราการว่างงานสูง ขาดแคลนทุนและเทคโนโลยี ดังนั้นการพัฒนาจึงมุ่งเน้นที่การขยายตัวทางเศรษฐกิจเพื่อให้มีประชาชนมีรายได้ที่สูงขึ้น มีงานทำ ซึ่งจะก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้อย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนามักประสบกับปัญหาการขาดแคลนเงินทุน บุคลากรและเทคโนโลยี ดังนั้นภาครัฐจึงจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ถึงแม้จะเป็นที่ยอมรับกันว่า การปล่อยให้กลไกตลาดหรือกลไกราคาทำหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากร จะเป็นการจัดการที่มีประสิทธิภาพ แต่ในประเทศกำลังพัฒนา กลไกตลาดมักจะทำงานได้ไม่สมบูรณ์ ทั้งนี้อาจเกิดขึ้นเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ของตลาด มีการผูกขาด ความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลข่าวสารซึ่งก่อให้เกิดการขาดประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากร (allocative inefficiency) และความไม่เป็นธรรมในการกระจาย (distributive inequity) ซึ่งจากความล้มเหลวของระบบตลาด (Marked failures) ที่เกิดขึ้นจึงเป็นเหตุผลที่ภาครัฐต้องเข้าไปแทรกแซงในระบบเศรษฐกิจและเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้การพัฒนาบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

กระบวนการในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศของรัฐบาลในประเทศกำลังพัฒนาจึงเป็นขบวนการปรับตัวเพื่อมุ่งเน้นความเจริญเติบโตเป็นหลัก (Growth-oriented adjustment) หรืออีกนัยหนึ่งเป็นกระบวนการปรับตัวที่นำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองในทางเศรษฐกิจ โดยเป้าหมายในการพัฒนาเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในขณะที่เดียวกันก็พยายามรักษาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้อยู่ในอัตราสูงต่อไป อย่างไรก็ตาม การที่จะบรรลุถึงเป้าหมายข้างต้นนั้นจะต้องอาศัยนโยบายทางเศรษฐกิจที่มีความมั่นคง โดยพยายามกระตุ้นให้มีการแข่งขันกันมากขึ้นทั้งในตลาดปัจจัยการผลิตและตลาดผลผลิต ประการสำคัญก็คือการกระตุ้นและเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนให้มีบทบาทที่มีอิสระในทาง

เศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น โดยรัฐเชื่อว่าบทบาทที่เพิ่มมากขึ้นของภาคเอกชนจะมีผลในการกระตุ้นให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้กับประเทศมากยิ่งขึ้น และสำหรับประเทศไทยแล้ว ขบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมอาจอธิบายได้จากระดับของความหลากหลายในการค้า ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของอุปสงค์ภายในประเทศและระหว่างประเทศ ตลอดจนระดับความซับซ้อนในการใช้ปัจจัยการผลิตขั้นกลางเพื่อตอบสนองต่ออุปสงค์ขั้นสุดท้าย

นอกจากนี้ก็มีเรื่องของเทคโนโลยีการผลิตด้วยเช่นกันที่เป็นตัวแปรผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการเจริญเติบโต การวิเคราะห์ที่มาของการเพิ่มผลผลิตในระบบเศรษฐกิจ หรือที่มาของการเจริญเติบโตโดยอาศัยความสัมพันธ์จากขบวนการผลิต มีศัพท์เรียกกันว่า Growth Accounting Analysis ซึ่งส่วนที่ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยมิใช่มาจากการใช้ปัจจัยการผลิตที่เพิ่มขึ้น จะถูกตีความว่าเป็นผลของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี หรือเรียกว่าประสิทธิภาพของการผลิตโดยรวมนั่นเอง

ในระยะแรกของการส่งเสริมเพื่อเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนนั้น รัฐบาลของประเทศกำลังพัฒนารวมทั้งประเทศไทยได้ใช้นโยบายการผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้า (Import substitution) ทั้งนี้เพราะมีแนวความคิดที่ว่าปัญหาการขาดดุลการค้าเป็นจำนวนมากนั้นเนื่องมาจากการนำเข้าสินค้ามากเกินไป แต่ในระยะต่อมาก็ประสบปัญหาตลาดภายในประเทศมีจำกัดและไม่สามารถขยายตัวได้มากนัก แม้จะได้มีการลดการนำเข้าสินค้าสำเร็จรูปลงบ้าง แต่ก็ยังมีความจำเป็นต้องนำเข้าสินค้าประเภททุน สินค้าวัตถุดิบและกึ่งวัตถุดิบเข้ามาใช้ในการผลิตสินค้าเพิ่มมากขึ้น ปัญหาการขาดดุลการค้าจึงไม่ได้บรรเทาลงแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงได้มุ่งเน้นให้นักลงทุนหันมาผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก (Export oriented) มากขึ้น ทั้งนี้ส่วนหนึ่งมาจากการประสบความสำเร็จของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly industrializing Countries: NICs) ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก อันได้แก่ ฮองกง สิงคโปร์ เกาหลีใต้ และไต้หวัน ที่ได้ใช้นโยบายนี้มาก่อน

ต่อมาการส่งออก จึงได้เข้ามามีบทบาทต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยอย่างกว้างขวาง ภาคการส่งออกของประเทศถือได้ว่าเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจหลัก โดยในปี 2551 การส่งออกคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 72.1 ของ GDP (กรุงเทพมหานคร)

ดังนั้นหากปีใดที่ภาคการส่งออกขยายตัวสูงขึ้นก็จะช่วยกระตุ้นให้เศรษฐกิจขยายตัวสูงขึ้นด้วย หลังจากปัจจุบันประเทศต้องได้รับผลกระทบจากวิกฤตการเงินที่เกิดขึ้นในสหรัฐฯ และลุกลามไปทั่วโลก รวมทั้งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยอยู่ในขณะนี้ นับเป็นวิกฤตเศรษฐกิจครั้งรุนแรงที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ แต่ก็ส่งผลกระทบต่อภาคการส่งออก แต่ปัจจัยหลักตัวหนึ่งที่ได้กล่าวช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจปรับตัวดีขึ้นก็คือ การส่งออก อาจจะลดลงบ้างแต่ก็เป็นช่วงระยะหนึ่ง โดย

ในปลายปี 2552 นี้ หลายฝ่ายต่างคาดการณ์กันว่าการค้าระหว่างประเทศไทยจะกลับสู่ปกติและเพิ่มขึ้นตามลำดับ ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 ข้อมูลการค้าระหว่างประเทศไทย ปี พ.ศ. 2542 – 2551

มูลค่า : ล้านบาท

ปี	มูลค่าการค้า	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า
2542	3,950,180	2,150,049 (-1.42)	1,800,131 (7.28)	349,918
2543	5,244,444	2,730,943 (27.01)	2,513,501 (39.62)	217,442
2544	5,494,109	2,802,530 (2.62)	2,691,579 (7.08)	110,951
2545	5,557,102	2,837,663 (1.25)	2,719,439 (1.03)	118,224
2546	6,310,645	3,233,116 (13.93)	3,077,529 (13.16)	155,587
2547	7,586,811	3,822,802 (18.23)	3,764,009 (22.30)	58,793
2548	9,140,092.83	4,406,673.11 (15.27)	4,733,419.72 (25.75)	-326,746.61
2549	9,642,159.40	4,838,241.72 (9.79)	4,803,917.68 (1.48)	34,324.04
2550	9,943,973.57	5,170,846.44 (6.87)	4,773,127.13 (-0.64)	397,719.30
2551	11,660,650.73	5,833,339.07 (12.81)	5,827,311.66 (22.08)	6,027.40

ตัวเลขในวงเล็บแสดงถึงอัตราการขยายตัว

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

จากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาคได้มีข้อสมมติว่า การส่งออกนั้นไม่ขึ้นกับรายได้ประชาชาติ โดยปริมาณการส่งออกจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับนโยบายการส่งออกของภาครัฐบาล ราคาของสินค้าส่งออก ความมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การเมืองภายในประเทศ และความต้องการของตลาดต่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นตัวแปรภายนอกระบบ (Autonomous expenditure) และจากการที่รัฐบาลได้มีนโยบายกระตุ้นการส่งออกเพื่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจนั้นจะทำให้เกิดผลมากขึ้นเพียงใดต่อระบบเศรษฐกิจ และในทางกลับกันถ้ามีการขยายตัวทางเศรษฐกิจจะส่งผลต่อการส่งออกหรือไม่ จึงเป็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งในการที่จะศึกษาและวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม กับการส่งออกของประเทศ ว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางใด ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมและการส่งออกของไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม โดยใช้ข้อมูลแบบของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการส่งออกของไทย
2. เพื่อศึกษา และหาการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพของดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม โดยใช้ข้อมูลแบบของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการส่งออก แบบ 2 ด้าน ทั้งในด้านระยะสั้น และด้านระยะยาว

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมและการส่งออกของไทย โดยใช้ข้อมูลทศวรรษปฏิมาเดือน แล้วนำมาแปลงเป็นรายไตรมาสของตัวแปรดังนี้

- มูลค่าการส่งออกของไทย
- ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของไทย

โดยใช้ข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2542 – 2551 จากข้อมูลของกระทรวงพาณิชย์ กรมส่งเสริมการส่งออก ธนาคารแห่งประเทศไทย และข้อมูลสถิติการค้าของกรมการค้าต่างประเทศ

1. Y   ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม
                                 Manufacturing Production Index
2. X   มูลค่าการส่งออก
                                 Exports

1.4 แหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ประเภทอนุกรมเวลา ได้แก่ ข้อมูลดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของไทย (industrial production) ซึ่งใช้แทนข้อมูลในส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) เนื่องจากข้อมูลประเภทนี้ไม่มีการจัดเก็บเป็นรายเดือน และข้อมูลมูลค่าการส่งออกของไทย ใช้ข้อมูลตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2542 – 2551 ส่วนข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลจากเอกสารวิชาการ และข้อมูลตัวเลขทางสถิติ จากแหล่งข้อมูล ได้แก่ ห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ห้องสมุดกรมส่งเสริมการส่งออกจังหวัดเชียงใหม่ เว็บไซต์ของธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นต้น

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยใช้นโยบายส่งเสริมการส่งออกกว่าก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่ออัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในทิศทางใด และมากหรือน้อยเพียงไร

1.6 นิยามศัพท์

ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม เป็นดัชนีที่บอกระดับการผลิตของภาคอุตสาหกรรมเปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงเดือน ต่อเดือน และมีการเปรียบเทียบกับ ข้อมูลดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม ของปีฐาน พ.ศ. 2538 ซึ่ง อุตสาหกรรมที่นำมาใช้จัดทำดัชนี ประกอบด้วย อุตสาหกรรมหลัก 45 รายการ เช่น สิ่งทอ ยานยนต์ ปิโตรเลียม เครื่องดื่ม อิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องใช้ไฟฟ้า อาหาร อัญมณี และเครื่องประดับ วัสดุก่อสร้าง ผลิตภัณฑ์เหล็ก ยาสูบ และอื่นๆ โดยการคิดถ่วงน้ำหนักรวม เท่ากับ 62.4 ของผลผลิตอุตสาหกรรมทั้งหมด ในปี พ.ศ.2538 และถ่วงน้ำหนักของอุตสาหกรรม แต่ละประเภทด้วยสัดส่วนมูลค่าเพิ่ม ของการผลิตของอุตสาหกรรมนั้น ๆ ต่อมูลค่ารวมตามบัญชีรายได้ประชาชาติ ในปีฐาน เวลาที่เราเปรียบเทียบ เราจะดูว่า ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม เพิ่มขึ้น หรือ ลดลง เมื่อเทียบกับปีที่แล้ว ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบเดือนเดียวกัน หรือ ช่วงเวลาเดียวกันของปีนี้ กับปีที่แล้ว นอกจากนั้น เราจะดูข้อมูล โดยใช้ Moving Average (คล้าย ๆ กับการหาค่าเฉลี่ย) เปรียบเทียบว่าตลอด 12 เดือนมีอัตราการเพิ่มขึ้นเท่าไร

มูลค่าการส่งออก คือมูลค่าการส่งผลิต หรือมูลค่าของการส่งสินค้าออกไปขายยังต่างประเทศ

ดุลการค้า คือมูลค่าของสินค้าส่งออก ลบด้วย มูลค่าของสินค้านำเข้า ถ้าเราได้เปรียบคือ มีมูลค่าของสินค้าที่เราส่งออกมากกว่า เราเรียกว่า ดุลการค้าเกินดุล แต่ถ้ามูลค่าสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ มีมูลค่าสูงกว่า เรียกว่า ดุลการค้าขาดดุล

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved